Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MACIEJ SZPUNAR
prednesené 18. mája 2017 [1]

Spojené veci C-588/15 P a C-622/15 P

LG Electronics Inc. (C-588/15 P),
Koninklijke Philips Electronics NV (C-622/15 P)
proti

Európskej komisii

„Odvolanie – Kartely – Celosvetový trh s elektrónkami pre obrazovky televízorov a počítačov – Rozhodnutie, ktorým sa konštatujú dve porušenia článku 81 ES a článku 53 Dohody o Európskom hospodárskom priestore – Dohody a zosúladené postupy týkajúce sa cien, rozdelenia trhov a výrobných kapacít – Zodpovednosť materskej spoločnosti z dôvodu protiprávneho správania jej dcérskej spoločnosti – Oznámenie o výhradách zaslané výlučne materskej spoločnosti – Právo na obranu“

Úvod

1. V týchto odvolaniach odvolateľky požadujú zrušenie dvoch rozsudkov Všeobecného súdu Európskej únie z 9. septembra 2015, LG Electronics/Komisia [2] a z 9. septembra 2015, Philips/Komisia [3], ktorými tento súd zamietol návrhy na zrušenie rozhodnutia Komisie C(2012) 8839 final z 5. decembra 2012 týkajúceho sa konania podľa článku 101 ZFEÚ a článku 53 Dohody o EHP (vec COMP/39.437 – Elektrónky pre obrazovky televízorov a počítačov) (ďalej len „sporné rozhodnutie“) a subsidiárne na zníženie výšky pokút uložených odvolateľkám.

2. Tieto odvolania spojené na spoločné konanie na účely ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku [4] vznášajú najmä novú otázku týkajúcu sa dodržiavania práva na obranu v prípade pripísania protiprávnych konaní dcérskej spoločnosti jej materskej spoločnosti. Bude sa jednať predovšetkým o určenie, či právo na obranu materskej spoločnosti je porušené, ak jej Európska komisia zašle oznámenie o výhradách bez toho, aby ho zaslala tiež dcérskej spoločnosti, ktorá sa dopustila predmetných protiprávnych konaní, najmä v prípade, ak na túto spoločnosť bol vyhlásený konkurz, v dôsledku čoho nie je dostupná materskej spoločnosti jej dokumentácia.

Okolnosti predchádzajúce sporom

3. Skutkové okolnosti predchádzajúce sporom, ako vyplývajú z napadnutých rozsudkov, možno zhrnúť takto.

1 Jazyk prednesu: francúzština.

2 T-91/13, neuverejnený, ďalej len „rozsudok LGE“, EU:T:2015:609.

3 T-92/13, neuverejnený, ďalej len „rozsudok Philips“, EU:T:2015:605.

4 Rozhodnutím Súdneho dvora zo 7. februára 2017.

4. Sporným rozhodnutím Komisia konštatovala, že hlavní výrobcovia trubíc s katódovým lúčom (ďalej len „CRT“) v celosvetovom meradle porušili ustanovenie článku 101 ZFEÚ a článku 53 Dohody o Európskom hospodárskom priestore z 2. mája 1992 (Ú. v. ES L 1, 1994, s. 3) tým, že sa zúčastnili dvoch oddelených porušení týkajúcich sa jednak trhu katódových trubíc pre počítačové obrazovky (ďalej len „CDT“) a jednak trhu katódových trubíc pre televízory (ďalej len „CPT“).

5. LG Electronics Inc. (ďalej len „LGE“) je dodávateľom elektronického materiálu širokej verejnosti. Koninklijke Philips Electronics NV (ďalej len „Philips“) je spoločnosť, ktorá je na čele skupiny Philips, špecializovaná v oblasti elektronických výrobkov.

6. LGE a Philips vyrábali CRT do 1. júla 2001. K tomuto dátumu obe odvolateľky previedli všetky svoje činnosti v oblasti CRT na spoločnú spoločnosť, skupinu LPD, na čele ktorej sa nachádzala spoločnosť LG Philips Displays Holding BV.

7. V spornom rozhodnutí sa Komisia domnievala, že LGE, ako aj jej dcérske spoločnosti na strane jednej a dcérske spoločnosti Philips na druhej strane, sa zúčastnili na karteloch týkajúcich sa CDT a CPT až do prevodu činností CRT na skupinu LPD 1. júla 2001. Následne boli z tohto titulu LGE a Philips považované za zodpovedné za dve porušenia.

8. Okrem toho sa Komisia domnievala, že odvolateľky, ako materské spoločnosti, by mali byť tiež považované za spoločne a nerozdielne zodpovedné za účasť skupiny LPD na karteloch týkajúcich sa CDT a CPT počas obdobia od 1. júla 2001 do 30. januára 2006.

9. Komisia v článku 1 ods. 1 písm. c) a d) sporného rozhodnutia konštatovala, že pokiaľ ide o kartel týkajúci sa CDT, Philips sa na ňom zúčastnila od 28. januára 1997 do 30. januára 2006 a LGE od 24. októbra 1996 do 30. januára 2006. Komisia tiež konštatovala v článku 1 ods. 2 písm. f) a g) sporného rozhodnutia, že pokiaľ ide o kartel týkajúci sa CPT, Philips sa na ňom zúčastnila od 21. septembra 1999 do 30. januára 2006 a LGE od 3. decembra 1997 do 30. januára 2006.

10. Pokiaľ ide o porušenie týkajúce sa CDT, Komisia v článku 2 ods. 1 písm. c) až e) sporného rozhodnutia uložila spoločnosti Philips pokutu vo výške 73 185 000 eur, spoločnosti LGE vo výške 116 536 000 eur a pokutu vo výške 69 048 000 eur obom týmto spoločnostiam, zodpovedným spoločne a nerozdielne. Pokiaľ ide o porušenie týkajúce sa CPT, Komisia v článku 2 ods. 2 písm. c) až e) sporného rozhodnutia uložila Philips pokutu vo výške 240 171 000 eur, LGE vo výške 179 061 000 eur a pokutu vo výške 322 892 000 eur obom týmto spoločnostiam, zodpovedným spoločne a nerozdielne.

Konanie pred Všeobecným súdom a napadnuté rozsudky

11. Žalobou doručenou do kancelárie Všeobecného súdu 14. a 15. februára 2013 LGE a Philips podali návrh na zrušenie sporného rozhodnutia v rozsahu, v akom sa týka každej z nich a subsidiárne na zníženie výšky pokút, ktoré im boli uložené týmto rozhodnutím.

12. LGE na podporu svojej žaloby uviedla sedem žalobných dôvodov na zrušenie. Prvý žalobný dôvod bol založený na porušení práva na obranu LGE v rozsahu, v akom skupina LPD bola vylúčená z konania. V bodoch 67 až 91 rozsudku LGE Všeobecný súd preskúmal a zamietol tento žalobný dôvod ako neúčinný a v každom prípade ako nedôvodný. Všeobecný súd tiež zamietol ostatné žalobné dôvody vznesené spoločnosťou LGE, a preto jej návrh zamietol v celom jeho rozsahu.

13. Na podporu svojej žaloby uviedla Philips osem žalobných dôvodov na zrušenie. Druhý žalobný dôvod bol založený na porušení článku 101 ZFEÚ, článku 53 Dohody o Európskom hospodárskom priestore, článku 27 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1/2003[5], práva na obranu, pod ktoré patrí i právo byť vypočutý, a zásady riadnej správy vecí verejných v rozsahu, v akom Komisia nepripísala skupine LPD zodpovednosť za porušenia, ktoré jej boli vytýkané. Všeobecný súd preskúmal a zamietol tento žalobný dôvod v bodoch 74 až 99 rozsudku Philips. Všeobecný súd tiež zamietol ostatné žalobné dôvody vznesené Philips, a preto zamietol jej návrh v celom jeho rozsahu.

Návrhy účastníkov konania

14. LGE navrhuje, aby Súdny dvor (vec C-588/15 P):

– zrušil rozsudok LGE,

– zrušil článok 1 ods. 1 písm. d) a článok 1 ods. 2 písm. g), ako aj článok 2 ods. 1 písm. d) a e) a článok 2 ods. 2 písm. d) a e) sporného rozhodnutia,

– znížil pokuty, ktoré jej boli uložené, a

– zaviazal Komisiu na náhradu trov konania na obidvoch stupňoch.

15. Philips navrhuje, aby Súdny dvor (vec C-622/15 P):

– zrušil rozsudok Philips,

– zrušil článok 1 ods. 1 písm. c) a článok 1 ods. 2 písm. f), ako aj článok 2 ods. 1 písm. c) a e) a článok 2 ods. 2 písm. c) a e) sporného rozhodnutia,

– znížil pokuty, ktoré jej boli uložené, a

– zaviazal Komisiu na náhradu trov konania na obidvoch stupňoch.

16. Komisia navrhuje Súdnemu dvoru, aby zamietol odvolania a zaviazal odvolateľky na náhradu trov konania.

Analýza

17. Na podporu svojich odvolaní LGE uvádza tri a Philips štyri odvolacie dôvody, ktoré sa čiastočne prekrývajú.

18. Na základe požiadavky Súdneho dvora obmedzím moju analýzu na prvý odvolací dôvod odvolania podaného spoločnosťou LGE a na druhý odvolací dôvod odvolania podaného spoločnosťou Philips, oboch založených na porušení práva na obranu vyplývajúceho zo skutočnosti, že oznámenie o výhradách nebolo zaslané ich spoločnej dcérskej spoločnosti, skupine LPD.

5 Nariadenie Rady zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [101] a [102] Zmluvy (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205).

Napadnuté rozsudky

Rozsudok LGE

19. Vo svojom prvom žalobnom dôvode v prvom stupni LGE uviedla, že Komisia porušila jej právo na obranu tým, že nezaslala oznámenie o výhradách a sporné rozhodnutie skupine LPD.

20. Všeobecný súd preskúmal a zamietol tento žalobný dôvod v bodoch 67 až 91 rozsudku LGE.

21. Po pripomenutí judikatúry týkajúcej sa dodržiavania práva na obranu, ako aj pripísania zodpovednosti materskej spoločnosti, Všeobecný súd na jednej strane konštatoval, že nijaké pochybenie nemôže byť vytýkané Komisii z dôvodu, že nepripísala porušenie skupine LPD a že preto tvrdenia odvolateľky, ktorými chcela preukázať porušenie jej práva na obranu, boli neúčinné (body 68 až 83 rozsudku LGE).

22. Na druhej strane Všeobecný súd v bodoch 84 až 91 rozsudku LGE, v rámci odpovede na tvrdenie LGE založené na skutočnosti, že nemohla zabezpečiť svoju obranu z dôvodu nemožnosti prístupu k dokumentom skupiny LPD, zamietol tento žalobný dôvod ako nedôvodný. Všeobecný súd v tejto súvislosti konštatoval, že tieto dokumenty neboli súčasťou dokumentov, o ktoré sa Komisia opierala pri prijímaní sporného rozhodnutia, pričom odvolateľka nemôže tvrdiť, že sa jej bránilo v účinnom poskytnutí jej stanoviska k dokumentom zohľadneným touto inštitúciou (bod 85 rozsudku LGE).

23. Všeobecný súd ďalej uviedol, že podľa všeobecnej povinnosti obozretnosti bola odvolateľka aj za okolností vstupu spoločného podniku do súdnej likvidácie povinná dbať na to, aby sa v jej účtovných záznamoch a archívoch uchovali dokumenty, ktoré by umožňovali spätne vyhľadať informácie o jej činnosti, najmä na účely dôkazov nevyhnutných v prípade súdnych alebo správnych konaní (body 86 a 87 rozsudku LGE), a to napriek ťažkostiam vyplývajúcim z holandského konkurzného práva a neexistencie spolupráce zo strany správcu konkurznej podstaty skupiny LPD (body 88 a 89 rozsudku LGE).

24. Všeobecný súd okrem toho spresnil, že aj keď Komisia formálne nezahrnula skupinu LPD do správneho konania, vypracovala žiadosti o poskytnutie informácií od rôznych spoločností tejto skupiny a uskutočnila inšpekcie v ich priestoroch (bod 90 rozsudku LGE).

Rozsudok Philips

25. Druhou časťou druhého žalobného dôvodu v prvom stupni Philips tvrdila, že Komisia jej bránila v prístupe k informáciám potrebným na jej obranu tým, že nezahrnula skupinu LPD do správneho konania.

26. Všeobecný súd tento žalobný dôvod preskúmal a zamietol ho v bodoch 90 až 99 rozsudku Philips.

27. Po pripomenutí judikatúry týkajúcej sa dodržiavania práva na obranu, ako aj pripísania zodpovednosti materskej spoločnosti, Všeobecný súd rozhodol, že Komisia sa nedopustila nijakého pochybenia tým, že nepripísala skupine LPD zodpovednosť za jej správanie (body 91 až 97 rozsudku Philips).

28. Navyše Všeobecný súd uviedol, že podľa všeobecnej povinnosti obozretnosti bola Philips aj za okolností zaradenia spoločného podniku do súdnej likvidácie povinná dbať na to, aby sa v jej účtovných záznamoch a archívoch uchovali dokumenty, ktoré by umožňovali spätne vyhľadať informácie o jej činnosti, najmä na účely dôkazov nevyhnutných v prípade súdnych alebo správnych konaní. V každom prípade Všeobecný súd spresnil, že z dôkazov v spise vyplýva, že Komisia vypracovala žiadosti o poskytnutie informácií od rôznych spoločností skupiny LPD (bod 97 rozsudku Philips).

29. Všeobecný súd okrem toho uviedol, že na účely získania zníženia pokuty z titulu jej spolupráce poskytla odvolateľka Komisii informácie o účasti skupiny LPD na karteli, čo znamená, že v tejto súvislosti disponovala mnohými skutočnosťami, ktoré mohla použiť na účelné zabezpečenie svojej obrany (bod 98 rozsudku Philips).

Argumentácia účastníkov konania

Argumentácia LGE

30. LGE tvrdí, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia v rozsahu, v akom rozhodol, že Komisia neporušila jej právo na obranu, keď rozhodla nezaslať oznámenie o výhradách skupine LPD.

31. V prvom rade LGE spochybňuje zamietnutie prvého žalobného dôvodu v prvom stupni ako neúčinného (bod 83 rozsudku LGE). Tvrdí, že dôvody uvedené v bodoch 73 až 82 tohto rozsudku sa zaoberajú odlišnou otázkou, ktorá nebola vznesená pred Všeobecným súdom, a tou je, či sa Komisia dopustila pochybenia tým, že považovala LGE za zodpovednú za porušenie. Podľa nej záver, podľa ktorého Komisia mohla pripísať zodpovednosť spoločnosti LGE, nespôsobuje neúčinnosť jej žalobného dôvodu založeného na porušení práva na obranu.

32. LGE vytýka Všeobecnému súdu, že priznal Komisii úplnú diskrečnú právomoc rozhodnúť o tom, či oznámenie o výhradách musí byť zaslané materskej spoločnosti alebo dcérskej spoločnosti.

33. Podľa spoločnosti LGE, za určitých okolností, o aké ide v prejednávanom prípade, výkon tejto právomoci voľnej úvahy je ohraničený dodržiavaním práva na obranu. Z rozsudku Komisia/Tomkins [6] vyplýva, že ak dcérska spoločnosť predloží dôkazy svedčiace v jej prospech z jej zdrojov alebo rozhovorov so zamestnancami, materská spoločnosť má automaticky prospech z týchto dôkazov. Preto schopnosť materskej spoločnosti vykonávať svoje právo na obranu závisí od zahrnutia jej dcérskej spoločnosti do konania.

34. LGE tvrdí, že ak by bola skupina LPD v prejednávanom prípade vyzvaná, aby sa bránila a ak by sa jej podarilo predložiť dôkazy svedčiace v jej prospech, automaticky by z nich mala LGE prospech. LGE tvrdí, pričom sa dovoláva rozsudku Solvay/Komisia [7], že nemožno vylúčiť, že ak by Komisia zaslala oznámenie o výhradách skupine LPD, mohla by poskytnúť dôkazy svedčiace v jej prospech.

35. Prax spočívajúca v obracaní sa tak na dcérsku spoločnosť, ako aj na materskú spoločnosť, vyplýva okrem toho z príručky postupov Komisie v oblasti uplatnenia článkov 101 a 102 ZFEÚ [8]. Skutočnosť, že Komisia zaslala dotazníky skupine LPD, nie je relevantná, lebo dotazníky ako zdroj dôkazov svedčiacich v jej prospech nie sú rovnocenné oznámeniu o výhradách. Žalovaný musí poznať výhrady, aby mohol plne vykonávať svoje právo na obranu.

6 Rozsudok z 22. januára 2013 (C-286/11 P, EU:C:2013:29, bod 39).

7 Rozsudok z 25. októbra 2011 (C-109/10 P, EU:C:2011:686, bod 62).

8 Manual of procedure for the application of Articles 101 TFUE and 102 TFEU, 2012. Pozri http://ec.europa.eu/competition/antitrust/information_en.html (ďalej len „príručka postupov Komisie“).

36. Po druhé LGE kritizuje dôvody rozsudku LGE, ktoré viedli k zamietnutiu jej žalobného dôvodu ako nedôvodného.

37. Podľa spoločnosti LGE skutočnosť, že mohla predložiť pripomienky k dôkazom zohľadneným Komisiou, a skutočnosť, že Komisia získala informácie od skupiny LPD, neboli dostatočné na zabezpečenie dodržania práva na obranu. Okrem toho LGE kritizuje konštatovanie Všeobecného súdu, podľa ktorého bola povinná dbať na riadne uchovávanie dokumentov, ktoré by umožňovali spätne vyhľadať informácie o činnosti spoločného podniku v jej účtovných záznamoch a archívoch (bod 86 rozsudku LGE). Táto povinnosť sa týka prípadov, keď materská spoločnosť prevedie dcérsku spoločnosť na tretiu osobu a môže takto účinne zabezpečiť kontinuitu prístupu k dokumentom na základe zmluvného vzťahu. LGE vysvetľuje, že stratila kontrolu nad svojou dcérskou spoločnosťou z dôvodu jej konkurzu, pričom konkurzný správca jej nebol povinný poskytnúť nepretržitý prístup k dokumentom.

Argumentácia spoločnosti Philips

38. Philips tvrdí, že sa Všeobecný súd dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď rozhodol, že Komisia tým, že nezaslala oznámenie o výhradách skupine LPD, sa nedopustila nijakej procesnej nezrovnalosti (body 75 až 82 rozsudku Philips).

39. Philips nespochybňuje spôsobilosť Komisie pripísať zodpovednosť za porušenie materskej spoločnosti, ktorá vykonáva rozhodujúci vplyv na správanie dcérskej spoločnosti. Pripomína, že toto nerieši otázku, či je Komisia povinná zahrnúť oba podniky do správneho konania. Tvrdí, že v prejednávanom prípade je jej zodpovednosť „výlučne odvodená“ od zodpovednosti jej dcérskej spoločnosti a v prípade neexistencie priameho pripísania skupiny LPD jej zodpovednosť ako materskej spoločnosti „presahuje“ zodpovednosť dotknutej dcérskej spoločnosti v zmysle rozsudku Total/Komisia [9].

40. Philips uvádza, že jej dcérska spoločnosť už nebola počas správneho konania viac súčasťou toho istého podniku, keďže od 30. januára 2006 bola podriadená kontrole správcu konkurznej podstaty. Philips tvrdí, že z dôvodu, že jej dcérska spoločnosť nebola zahrnutá do správneho konania a predovšetkým nedostala oznámenie o výhradách, nemala ani príležitosť, ani povinnosť brániť sa tvrdeniam Komisie. Okrem toho len správca konkurznej podstaty skupiny LPD mal v držbe dokumentáciu týkajúcu sa činnosti skupiny a mal prístup k relevantným zamestnancom. Philips vzhľadom na konkurz jej dcérskej spoločnosti uvádza, že bolo nemožné zabezpečiť prístup k tejto dokumentácii na účely disponovania s dôkazmi potrebnými pre svoju obranu.

41. Podľa spoločnosti Philips mala Komisia zohľadniť skutočnosť, že stratila kontrolu nad svojou dcérskou spoločnosťou a nemala viac prístup k dokumentácii skupiny LPD. Philips tvrdí, že ak by Komisia zahrnula skupinu LPD do správneho konania, bola by LPD schopná brániť sa a Philips by tiež bola schopná lepšie zabezpečiť svoju obranu. Rozhodnutie Komisie vylúčiť skupinu LPD zo správneho konania teda zbavilo spoločnosť Philips plnej účinnosti jej práva na obranu.

Argumentácia Komisie

42. Komisia tvrdí, že predmetné dôvody sú neprípustné, keďže smerujú proti faktickým posúdeniam a že v každom prípade nie sú dôvodné.

9 Rozsudok zo 17. septembra 2015 (C-597/13 P, EU:C:2015:613, body 35 a 38).

43. Komisia tvrdí, že podľa ustálenej judikatúry [10] má možnosť uložiť pokutu jednému alebo druhému subjektu, materskej spoločnosti alebo dcérskej spoločnosti, ktoré tvoria podnik. Odvolateľky podľa Komisie nesprávne uvádzajú, že materská spoločnosť má automaticky prospech z akéhokoľvek zníženia zodpovednosti dcérskej spoločnosti. Nič nemôže odôvodniť zníženie zodpovednosti materskej spoločnosti v prípade procesných nezrovnalostí zasahujúcich do práva dcérskej spoločnosti, napríklad v prípade, ak oznámenie o výhradách nebolo platne doručené dcérskej spoločnosti.

44. Okrem toho Komisia tvrdí, že riešenie uvedené v rozsudku Solvay/Komisia [11] nemožno uplatniť na prejednávaný prípad. Komisia uvádza, že tento rozsudok sa týka prístupu ku spisu Komisie a nemožno sa ho dovolávať na účely tvrdenia, že Komisia musí zabezpečiť prístup k informáciám, ktoré nie sú v jej držbe. V prejednávnanom prípade Komisia získala relevantné informácie od skupiny LPD tak, že jej zaslala dotazník a vykonala inšpekciu. LGE mala k týmto dôkazom prístup v rámci svojej obrany. Komisia nie je povinná zabezpečiť, aby spoločnosti, iné ako žalovaná, boli podnecované k tomu, aby predložili dôkazy svedčiace v ich prospech. Komisia v odpovedi na tvrdenie spoločnosti LGE, ktoré je založené na príručke postupov Komisie, spresňuje, že táto príručka nie je záväzná a môže byť prispôsobená pre potreby jednotlivého prípadu, takže rozdielnosť v konaní vedenom so zreteľom na príručku nestačí na preukázanie nesprávneho právneho posúdenia.

45. Všeobecný súd podľa Komisie nevykladal povinnosť obozretnosti materských spoločností, pokiaľ ide o zachovanie prístupu k dokumentácii dcérskych spoločností, ako absolútnu povinnosť. Naopak, Všeobecný súd preskúmal skutkový stav v prejednávanom prípade, pričom uviedol, že spoločnosti LGE a Philips udržiavali tesné vzťahy so skupinou LPD počas celého obdobia porušenia a mohli teda zachovať relevantné dôkazy v ich archívoch alebo prostredníctvom akéhokoľvek iného prostriedku.

Posúdenie

O rozsahu dôvodov odvolaní

46. Podmienky, za ktorých materské spoločnosti môžu byť považované za zodpovedné z dôvodu účasti ich dcérskej spoločnosti na kartelovej dohode, sú predmetom ustálenej judikatúry.

47. Pripomínam, že právo Únie v oblasti hospodárskej súťaže sa týka činnosti podnikov, a to hospodárskych subjektov, ktoré z právneho hľadiska môžu byť tvorené viacerými fyzickými alebo právnickými osobami. Ak takýto hospodársky subjekt porušuje pravidlá hospodárskej súťaže, podľa zásady osobnej zodpovednosti za toto porušovanie zodpovedá. Porušenie treba potom jednoznačne pripísať právnickej osobe, ktorá je adresátom oznámenia o výhradách a rozhodnutia Komisie. [12]

48. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora zodpovednosť za správanie dcérskej spoločnosti môže byť pripísané materskej spoločnosti, pokiaľ dcérska spoločnosť neurčuje svoje správanie na trhu nezávisle. V takejto situácii materská spoločnosť a dcérska spoločnosť tvoria jeden podnik v zmysle článku 101 ZFEÚ, takže Komisia môže adresovať materskej spoločnosti rozhodnutie bez toho, aby bolo potrebné preukázať jej osobnú účasť na porušení. [13]

10 Rozsudky z 3. marca 2011, Siemens a VA Tech Transmission & Distribution/Komisia (T-122/07 až T-124/07, EU:T:2011:70, bod 151), a z 27. júna 2012, Bolloré/Komisia (T-372/10, EU:T:2012:325, bod 50).

11 Rozsudok z 25. októbra 2011, Solvay/Komisia (C-109/10 P, EU:C:2011:686, bod 62).

12 Pozri rozsudok z 10. septembra 2009, Akzo Nobel a.i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:536, body 54 až 57, ako aj citovanú judikatúru).

13 Pozri rozsudky z 10. septembra 2009, Akzo Nobel a.i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:536, body 58, ako aj 59), a zo 16. júna 2016, Evonik Degussa a AlzChem/Komisia (C-155/14 P, EU:C:2016:446, bod 27).

49. Až donedávna však táto oblasť bola predmetom sporov, ktoré sa dotýkali samotnej koncepcie umožňujúcej zachovať zodpovednosť materskej spoločnosti, ktorá sa nezúčastnila porušenia.[14] Na jednej strane Súdny dvor konštatoval, že v prípade, o aký ide vo veci samej, „sa predpokladalo, že sa predmetná materská spoločnosť sama dopustila“ porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Únie.[15] Na druhej strane Súdny dvor rozhodol, že zodpovednosť materskej spoločnosti „je odvodená“ od zodpovednosti jej dcérskej spoločnosti.[16]

50. V nedávnom rozsudku Súdny dvor spresnil, že materská spoločnosť, ktorej bolo pripísané protiprávne správanie jej dcérskej spoločnosti, je osobne potrestaná za porušenie pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže, ktorého sa sama dopustila z dôvodu rozhodujúceho vplyvu, ktorý uplatňovala na dcérsku spoločnosť a ktorý jej umožnil určiť jej správanie na trhu.[17] V prípade, ak zodpovednosť materskej spoločnosti má svoj pôvod v protiprávnom správaní jej dcérskej spoločnosti, protisúťažné konania týkajúce sa obdobia porušovania sa považujú za porušenia, ktorých sa dopustila samotná materská spoločnosť, keďže tvorila spolu so svojou dcérskou spoločnosťou hospodársku jednotku.[18]

51. Chcem poukázať na to, že prejednávané odvolania sa bezpochyby týkajú podobnej problematiky, ale z oveľa obmedzenejšieho hľadiska skutočného výkonu práva na obranu materskou spoločnosťou v prípade, ak táto počas správneho konania už nemá kontrolu nad svojou bývalou dcérskou spoločnosťou.

52. V prejednávaných odvolaniach totiž materské spoločnosti – odvolateľky nespochybňujú pripísanie zodpovednosti za porušujúce konania ich spoločnej dcérskej spoločnosti, skupiny LPD. Dôvody vypracované odvolateľkami sú založené v obidvoch odvolaniach na porušení zásady dodržania práva na obranu vyplývajúcom zo skutočnosti, že Komisia nezaslala oznámenie o výhradách skupine LPD a že v dôsledku toho odvolateľky nemohli mať osoh z prípadných dôkazov svedčiacich v ich prospech, ktoré táto dcérska spoločnosť mohla poskytnúť v rámci jej vlastnej obrany.[19]

O údajnom porušení práva na obranu

53. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora uplatnenej v prejednávanom prípade Všeobecným súdom,[20] dodržiavanie práva na obranu v rámci správneho konania v oblasti hospodárskej súťaže nepochybne predstavuje všeobecnú zásadu práva Únie.[21]

54. Rešpektovanie práva na obranu si vyžaduje, aby dotknutá osoba mala možnosť účinne sa vyjadriť v správnom konaní k správnosti a relevantnosti tak skutkového stavu a uvádzaných okolností, ako aj k dokumentom, o ktoré Komisia opiera svoje tvrdenie o existencii porušenia.[22]

14 Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl vo veci Akzo Nobel a i./Komisia (C-516/15 P, EU:C:2016:1004, body 52 až 69).

15 Rozsudky z 26. novembra 2013, Kendrion/Komisia (C-50/12 P, EU:C:2013:771, bod 55), a z 10. apríla 2014, Komisia a i./Siemens Österreich a i. (C-231/11 P až C-233/11 P, EU:C:2014:256, bod 47).

16 Rozsudky z 22. januára 2013, Komisia/Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29, body 37, 39, 43 a 49), ako aj zo 17. septembra 2015, Total/Komisia (C-597/13 P, EU:C:2015:613, bod 38).

17 Rozsudok z 27. apríla 2017, Akzo Nobel a i./Komisia (C-516/15 P, EU:C:2017:314, bod 56, ako aj citovaná judikatúra).

18 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. apríla 2017, Akzo Nobel a i./Komisia (C-516/15 P, EU:C:2017:314, bod 72, ako aj 73).

19 Spoločnosť LGE predovšetkým vo svojom vyjadrení k žalobe uvádza, že Komisii nevytýka, že sa dopustila nezrovnalosti tým, že nepripísala zodpovednosť jej dcérskej spoločnosti, ale jej vytýka, že porušila právo na obranu spoločnosti LGE, keďže nezaslala oznámenie o výhradách uvedenej dcérskej spoločnosti.

20 Pozri body 68 až 70 rozsudku LGE a body 91 až 93 rozsudku Philips.

21 Rozsudok z 13. februára 1979, Hoffmann-La Roche/Komisia (85/76, EU:C:1979:36, bod 9). Pozri tiež rozsudok z 3. septembra 2009, Prym a Prym Consumer/Komisia (C-534/07 P, EU:C:2009:505, bod 26, ako aj citovaná judikatúra).

22 Pozri rozsudok z 9. júla 2009, Archer Daniels Midland/Komisia (C-511/06 P, EU:C:2009:433, bod 88 a citovanú judikatúru).

55. Prejednávané odvolania vznášajú otázku, či tieto požiadavky sú vo vzťahu k materskej spoločnosti rešpektované v prípade, ak sa Komisia rozhodne nezaslať oznámenie o výhradách dcérskej spoločnosti, ktorá sa zúčastnila kartelu, zatiaľ čo na túto dcérsku spoločnosť bol vyhlásený konkurz, takže dokumenty patriace dcérskej spoločnosti a jej zamestnanci nie sú k dispozícii pre materskú spoločnosť.

56. Chcem poukázať na to, že oznámenie o výhradách uvedené v článku 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003[23] predstavuje zásadnú procesnú záruku uplatňujúcu zásadu dodržiavania práva na obranu v rozsahu, v akom umožňuje svojmu adresátovi uplatniť účinne svoje tvrdenia v rámci konania, ktoré voči nemu bolo začaté.[24] Oznámenie o výhradách musí najmä jednoznačne určovať fyzickú alebo právnickú osobu, ktorej môžu byť uložené pokuty a musí byť určené tejto osobe, pričom v ňom musí byť uvedené, v akom postavení sa tejto osobe namietané skutočnosti vytýkajú.[25]

57. Oznámenie o výhradách sa týka umožnenia výkonu práva na obranu jednotlivo každou právnickou osobou dotknutou správnym konaním v oblasti hospodárskej súťaže.

58. Dodržiavanie tejto procesnej záruky vzhľadom na materskú spoločnosť, ktorej bolo zaslané oznámenie o výhradách, nemôže byť ohrozené len skutočnosťou, že oznámenie o výhradách nebolo zaslané inej právnickej osobe, teda dcérskej spoločnosti, ktorá sa priamo zúčastnila na porušení.

59. Táto úvaha je podľa môjho názoru naďalej platná napriek skutočnosti, že z prípadných dôkazov svedčiacich v prospech dcérskej spoločnosti v jej odpovedi na oznámenie o výhradách by mohla mať prospech materská spoločnosť.

60. Aj pri zohľadnení špecifickosti situácie, v ktorej to isté porušenie môže byť pripísané viacerým právnickým osobám tvoriacim ten istý hospodársky subjekt, si nemyslím, že obvinenie právnickej osoby by sa mohlo analyzovať ako prostriedok obrany pre ostatné právnické osoby, ktoré vykonávajú svoje právo na obranu nezávisle.

61. Ako to vyplýva z článku 27 ods. 1 nariadenia č. 1/2003, zaslanie oznámenia o výhradách predstavuje povinnú procesnú požiadavku smerujúcu k zabezpečeniu výkonu práva na obranu adresátom rozhodnutia konštatujúcom porušenie.[26] Keďže Komisia rozhoduje zákonne o tom, že nezaloží zodpovednosť dcérskej spoločnosti, čo nie je spochybnené v rámci prejednávaných odvolaní[27] – nie je povinná zaslať oznámenie o výhradách tejto dcérskej spoločnosti.

62. Z toho vyplýva, ako to Všeobecný súd správne konštatoval v prejednávanom prípade (bod 83 rozsudku LGE a bod 97 prvá veta rozsudku Philips), neexistencia formálneho pripísania porušenia dcérskej spoločnosti, ako aj nezaslanie oznámenia o výhradách tejto dcérskej spoločnosti, nepredstavuje nezrovnalosť, ktorá by mohla ohroziť právo materských spoločností tejto skupiny na obranu.

23 Toto ustanovenie stanovuje, že najmä pred prijatím rozhodnutia o porušení poskytne Komisia osobám, proti ktorým smeruje konanie, možnosť byť vypočutý v záležitostiach, voči ktorým má Komisia námietky.

24 Rozsudok z 3. septembra 2009, Papierfabrik August Koehler a i./Komisia (C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P, EU:C:2009:500, body 38 a 39), a z 10. septembra 2009, Akzo Nobel a i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:536, bod 57).

25 Rozsudok z 10. septembra 2009, Akzo Nobel a i./Komisia (C-97/08 P, EU:C:2009:536, bod 57). Táto požiadavka je tiež vysvetlená v príručke postupov Komisie týkajúcej sa uplatnenia článkov 101 a 102 ZFEÚ [bod 5(1), s. 116], na ktorý odvolateľky odkazujú: „While the subject of the competition rules is an ‚undertaking', each legal entity that may be liable for the infringement within the undertakings must individually receive, as an addressee, [a Statement of Objections] … It is therefore important to make sure that the [Statement of Objections] is addressed to all possible legal entities (parent companies and subsidiaries) that may be held jointly and severally liable for the infringement … The final decision cannot be addressed to legal entities which, although they may be considered to be responsible for the infringements, were not an addressee of the [Statement of Objections]".

26 Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. júna 1983, Musique Diffusion française a i./Komisia (100/80 až 103/80, EU:C:1983:158, bod 10), a z 3. septembra 2009, Papierfabrik August Koehler a i./Komisia (C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P, EU:C:2009:500, bod 36).

27 Pozri bod 52 týchto návrhov.

63. Odvolateľky však tvrdia, že je tomu inak v prípade, ak dokumentácia dcérskej spoločnosti, ktorá sa priamo zúčastnila kartelu, nie je viac dostupná pre materské spoločnosti. V tejto súvislosti uvádzajú, že porušenie práva na obranu v takomto prípade vyplýva zo skutočnosti, že nemohli mať prospech z prípadných dôkazov svedčiacich v ich prospech, ktoré by mohla dcérska spoločnosť poskytnúť.

64. Toto tvrdenie nepovažujem za presvedčivé.

65. Podľa môjho názoru odvolateľky nesprávne odkazujú na judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa sprístupnenia dôkazov svedčiacich v ich prospech, keďže sa dovolávajú najmä rozsudku Solvay/Komisia. [28]

66. Táto judikatúra [29] sa týka prístupu k dôkazom svedčiacim v prospech uvedeným v spise Komisie. Tvrdenie odvolateliek v rámci prejednávaných odvolaní sa netýka prístupu do spisu Komisie, ani k iným dôkazom zhromaždeným Komisiou počas správneho konania [30], ale prístupu k dôkazom, ktorými by Komisia mohla potenciálne disponovať, ak by ich skupina LPD predložila.

67. Chcem pripomenúť, že konania v oblasti hospodárskej súťaže stanovujú prostriedky získania dôkazov Komisiou, ako aj pravidlá prístupu do spisu umožňujúce dotknutým stranám, aby sa oboznámili s dôkazmi, ktoré má Komisia k dispozícii. [31]

68. V prejednávanom prípade, ako to vyplýva z bodu 92 rozsudku LGE a bodu 97 rozsudku Philips, Komisia vypracovala žiadosti o informácie od spoločností skupiny LPD a vykonala inšpekcie v priestoroch tejto skupiny. Pokiaľ sa za týchto podmienok odvolateľky domnievali, že vyšetrovacie opatrenia prijaté Komisiou voči skupine LPD boli nedostatočné, mali iniciatívne požiadať Komisiu o prijatie iných vhodných opatrení na účely zhromaždenia relevantných dôkazov, ktoré sú v držaní tejto skupiny.

69. So zreteľom na predchádzajúce úvahy Všeobecný súd z dôvodov uvedených v bodoch 68 až 83 rozsudku LGE a v bodoch 91 až 97 rozsudku Philips zamietol tvrdenie vypracované každou z odvolateliek, podľa ktorého Komisia porušila ich právo na obranu tým, že nezaslala oznámenie o výhradách skupine LPD.

70. Okrem toho, aj keby bolo možné naďalej pochybovať o otázke, či odôvodnenie obsiahnuté v bodoch 68 až 83 rozsudku LGE a v bodoch 91 až 97 rozsudku Philips úplne zodpovedá argumentácii odvolateliek v prvom stupni, ako aj o otázke, či bod 83 rozsudku LGE správne zamieta žalobný dôvod v prvom stupni, ktorý síce nie je nedôvodný, ale je neúčinný, prípadná výhrada, ktorá sa týka odôvodnenia napadnutých rozsudkov, nemôže viesť k ich zrušeniu, keďže zamietnutie dotknutých dôvodov sa v každom prípade zdá dôvodné z dôvodov uvedených vyššie. [32]

28 Rozsudok z 25. októbra 2011 (C-109/10 P, EU:C:2011:686, body 62 a 64, ako aj citovaná judikatúra). Podľa tejto judikatúry na účely konštatovania porušenia práva na obranu v prípade nesprístupnenia dokumentu svedčiaceho v prospech stačí, aby dotknutá osoba preukázala, že mohla na svoju obranu používať uvedené dokumenty svedčiace v jej prospech.

29 Rozsudok z 25. októbra 2011, Solvay/Komisia (C-109/10 P, EU:C:2011:686) sa týkal chýbajúcich dokumentov v spise Komisie, ku ktorým nemal Solvay prístup a ktoré – ako to Komisia uznala – mohli obsahovať informácie relevantné pre obranu.

30 Pozri, pokiaľ ide o prípadné dôkazy svedčiace v prospech obsiahnuté v odpovediach na oznámenie o výhradách ostatným účastníkom konania dotknutým tým istým konaním, rozsudky zo 16. júna 2011, Solvay/Komisia (T-186/06, EU:T:2011:276, bod 225), a zo 16. júna 2011, Bavaria/Komisia (T-235/07, EU:T:2011:283, body 119, 249 až 251).

31 Články 18 až 21 a 27 ods. 2 nariadenia č. 1/2003.

32 Pozri body 58 až 69 týchto návrhov, ako aj rozsudky z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France (C-367/95 P, EU:C:1998:154, bod 47), a z 30. septembra 2003, Biret International/Rada (C-93/02 P, EU:C:2003:517, bod 60).

71. Nakoniec, pokiaľ ide o tvrdenia odvolateliek, ktoré sa týkajú dôvodov napadnutých rozsudkov stanovujúcich povinnosť každého podniku dbať na riadne uchovávanie dokumentov, ktoré by umožňovali spätne vyhľadať informácie o jeho činnosti (body 86 až 89 rozsudku LGE a bod 97 rozsudku Philips), chcem pripomenúť, že – ako to vyplýva z použitia výrazov „v každom prípade“ a „navyše“ Všeobecným súdom v citovaných bodoch – tieto výhrady smerujú proti nadbytočným dôvodom napadnutých rozsudkov, a preto sú neúčinné.

Návrh So zreteľom na predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor zamietol ako nedôvodné prvý odvolací dôvod odvolania podaného spoločnosťou LG Electronics Inc. proti rozsudku Všeobecného súdu z 9. septembra 2015, LG Electronics/Komisia (T-91/13, neuverejnený, EU:T:2015:609), ako aj druhý odvolací dôvod odvolania podaného spoločnosťou Koninklijke Philips Electronics NV proti rozsudku Všeobecného súdu z 9. septembra 2015, Philips/Komisia (T-92/13, neuverejnený, EU:T:2015:605).